

DE ACHTERKANT VAN DE MAAN

Het gaat om de reis, niet om de bestemming. In een nieuwe rubriek belicht *Theatermaker* de weg van idee naar voorstelling. Het eerste woord is aan dramaturg Floor Houwink ten Cate, die inzoomt op het werkproces van *We Are Here*, een voorstelling geïnspireerd door de ruimtevaartmissie Apollo 11.

DOOR FLOOR HOUWINK TEN CATE

WEEK 1

Met het voltallige team zitten we aan tafel. Aan de hand van documentaires, boeken, artikelen en muziek vertellen regisseur Anne Maïke Mertens, acteur Yannick Noomen en ik aan spelers Charlie Chan Dagelet en Houk van Warmerdam, componist Jens Boutery, scenograaf Calle de Hoog en kostuumontwerpers Vita Mees en Carmen Schabracq over ons fascinerende vooronderzoek naar ruimtevaart. We hebben ons verdiept in de grootte van ons heelal en in de Apollo-11-missie naar de maan in 1969. Want verder dan onze maan is de mens nog altijd niet geweest.

Tijdens die missie zet Michael Collins, in tegenstelling tot zijn medereizigers Neil Armstrong en Buzz Aldrin, geen voet op de maan. Hij blijft achter in *space craft* Columbia, waarmee hij veertien keer rond de maan cirkelt, in afwachting van hun terugkeer. In volslagen eenzaamheid kijkt hij als eerste mens 'terug' naar de aarde, van dichtbij naar de maan en verder ons zonnestelsel in. Met een taperecorder neemt hij zijn gedachten op: *'I'm alone now. Truly alone and absolutely isolated from any form of life. I am it. If a count were taken the score would be three billion plus two over the other side of the moon, and one plus God only knows what's on this side.'*

We besluiten om middels de blik van Collins en zijn eenzame *overview perspective* de volgende vragen te stellen: waarom wil de mens steeds verder de ruimte in reizen en meer te weten komen over zijn oorsprong en toekomst? Leidt deze kennis tot zingeving of tot het inzicht van onze ultieme zinloosheid?

WEEK 2

's Ochtends maken de spelers muziek en schrijven Anne Maïke en ik werkteksten. 's Middags improviseren we op de vloer en maken we acts die we aan elkaar tonen. Ondanks onze keuze voor Collins als über-astronaut, al-vragend en alwetend, ligt onze collectieve focus op onze plaatsbepaling in het enorme heelal. Aangezien niemand van ons zich een realistische voorstelling van deze ruimte kan maken, hebben we de vrije hand in hoe we deze construeren. Jens maakt een geluidsexperiment waarin de afstanden in ons heelal geduid worden in stiltes tussen klanken – machtig interessant maar een avondvullend program. Wij schrijven een 'objectieve' tekst, waarin we letterlijk uitzoomen vanuit onze repetitieruimte naar de straat, de stad, het land, het continent, de aarde, de maan, totdat zich na lappen tekst – door Houk gebracht met een immense snelheid en opgejaagd door de muziek van Yannick en Charlie – de contouren van 'Ianiakea' (Hawaïaans voor 'onmetelijke hemel') zich aftekenen in ons hoofd.

Hoewel het oproepen van de verbeelding van 'het grotere geheel' op deze manier goed werkt, vinden we dat we hiervoor ook fysiek spel en het decorontwerp moeten inzetten. Daarbij hebben we ons nu te veel gefocust op de 'veelheid' van de ruimte en willen we ons richten op Apollo 11. We reconstrueren de missie met een wollen muts als aarde, een leeslamp als zon, een ruimteschip van aluminiumfolie en een foto van de voetafdruk van Armstrong. Ondertussen spelen Charlie, Houk en Yannick afwisselend de drie astronauten. We filmen dit met een iPhone om zo de overbekende videobeelden van de missie na te bootsen en projecteren het op een doek. Door de speakers klinken de originele commentaren van *mission control* en gesprekken van Collins, Armstrong en Aldrin, die we hebben gevonden in de database van NASA. Een soundscape van Jens dient als *lift-off* en doet het repetitiegebouw op zijn grondvesten schudden. Je ziet en hoort live de reconstructie, maar op het scherm en vanuit de speakers volgt de overtuigende illusie. Ons collectieve geheugen en verbeelding doen hun werk.

We besluiten het tonen van de constructie en het transparante en performatieve spel als vorm voor de voorstelling verder te onderzoeken. Maar we willen ook scènes maken die zich minder op metaniveau afspelen en meer uitgaan van Collins' perspectief. We willen geen voorstelling over 'uitzoomen' maken. We denken dat het effect hiervan pas voelbaar wordt als je dit via iemand kunt ervaren.

WEEK 3

Daarom zoomen we in op Collins' personage. Aan de hand van zijn biografieën en interviews schrijven we teksten in de ik-vorm waarin we met hem de reis 'naar boven' maken. Langzaam zoomen we door zijn verwonderde ogen uit naar de ruimte. We zoeken naar een muzikale vorm voor het spelen van de teksten en maken hiervoor een compositie. De spelers spreken tegelijk of herhalen elkaars woorden en bewegen deels op dezelfde manier. Hoewel we verrast zijn door de schoonheid van het spelen van één personage door drie spelers tegelijkertijd en het goed werkt om de reis door Collins' ogen te ervaren, merken we ook dat deze strakke eenheidscompositie niet lang interessant is. We breken met de vorm en maken scènes met de spelers afzonderlijk die Collins' eenzaamheid verbeelden. Hij doodt de tijd door met zichzelf te praten, wordt angstig en spreekt als mantra hardop de namen uit van zijn gezinsleden. We verliezen ons in zijn naderende gekte en maken een operateske scène met punkmuziek van een *spacende* Collins.

Om het contrast tussen het ruimtelijke en aardse perspectief te onderzoeken, zoomen we ook terug in op de thuisblijvers. Charlie speelt Patricia, de vrouw van Collins, die videoboodschappen aan haar man stuurt over het dagelijks leven in 'Togethersville', de buurt waar alle NASA-gezinnen wonen. Ze zit voor de camera en wisselt voor elk bericht van bril, kapsel of sjaaltje, om een tijdsverloop te construeren. Van een trotse echtgenote verandert ze in een gefrustreerde moeder, en van een vrouw die verlangt naar aandacht naar één die berust in stilte.

Haar verhalen over thuis lijken misschien futiel vergeleken bij de reis van haar man. Maar ze zetten ons aan het denken over wat de voorwaarden voor grootse of kleine ervaringen zijn, en wat je plaats in de ruimte hier voor invloed op heeft. Op aarde kan een kapotte wasmachine de ondergang van je wereld zijn, maar als je alleen om de maan cirkelt heb je wel wat anders aan je hoofd. Of verlang je dan juist naar het geluid van je wasmachine, omdat dit het geluid van thuis is?

WEEK 4

In de laatste dagen voor onze eerste doorloop structureren we het gemaakte materiaal aan de hand van de chronologie van de missie, omdat we denken hiermee een logische boog in Collins' ontwikkeling te kunnen maken. Hij neemt ons mee naar boven, toont ons de schoonheid van de immense ruimte, vereenzaamt na het vertrek van Aldrin en Armstrong, en reflecteert op de aarde dankzij zijn *overview perspective*. Onderwijl tonen we scènes vanuit het perspectief van de thuisblijvers die verwachtingsvol omhoog kijken.

We eindigen met een reflectiescène van Yannick als 78-jarige Collins die over zijn bevindingen wordt geïnterviewd door twee schreeuwende journalisten. Hij transformeert van een gelaten oude man naar een bevlogen activist en stelt dat wij niet kunnen zien dat onze planeet onze bevolkingsgroei en idealen van de kapitalistische vooruitgang niet aankan en we onze eigen ondergang creëren. Vervolgens transformeren alle drie de spelers langzaam tot vissers die naar hun hengel staren. Want Collins sluit zijn autobiografie *Carrying the Fire: An Astronaut's Journeys* af met: *'I fervently hope some of you reading this can help reverse today's ominous trends. But as for me, I'm going fishing. Take care.'*

En dat is precies de crux waar wij als makers mee worstelen. Collins is na thuiskomst gaan vissen en goede wijn gaan drinken met zijn vrouw, en is nooit teruggekeerd naar de ruimte. Ervoor hij in de ruimte een paradox? Bracht zijn reis hem enerzijds dichterbij de 'waarheid' waar wij vandaan komen en naartoe zullen gaan? Maar toonde het *overview perspective* hem anderzijds de zinloosheid van ons bestaan?

Na de doorloop realiseren we ons dat het aanhouden van de chronologie van de missie ons belemmert in die overpeinzingen. Het duurt te lang voordat Collins alleen is en zijn *overview perspective* kan ervaren. Ook rijst de vraag hoe activistisch we de voorstelling willen laten zijn. Want dat Collins is gaan vissen betekent niet dat wij dat ook moeten gaan doen. Geef je als makers rekenschap van je kennis? Moeten we duurzaamheid prediken? In de aankomende maand nemen we afstand van het repetitieproces om hier, naar voorbeeld van Collins, in eenzaamheid op te reflecteren, en met nieuwe vermoedens en vragen onze laatste vier repetitieweken tegemoet te treden.

We Are Here van Nineties Productions
en Paradiso Melkweg Productiehuis

9 februari t/m 17 september,
toernooi (première 11 februari,
Melkweg Theater Amsterdam)

www.pimpweb.nl